

USTEC·STEs

Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC)

www.sindicat.net

Franqueig
concertat
02/444

Número 488

Eina Sindical
d'Informació

NO ET MOSSEGUIS LA LLENGÜA

*Cobertura legal per perdre
la por a tractar continguts
democràtics dins l'aula*

NO ET MOSSEGUIS LA LLENGUA

Entre les moltes, moltíssimes, tasques que els i les professionals dels centres educatius han de dur a terme a l'aula, una de les més transversals i fonamentals és educar en els valors democràtics, en el pacifisme, en la no-violència i en el respecte mutu. Així, davant de qualsevol tipus de conflicte, cal fomentar l'esperit crític i donar eines perquè els futurs ciutadans puguin formar-se la seva opinió compartint-la amb els seus iguals, amb la conducció, com no pot ser altrament, dels i les docents.

Els i les alumnes pregunten, tenen les seves inquietuds, senten i veuen a casa les notícies que han colpit el nostre país i el món sencer. USTEC-STE defensa que l'escola no està aïllada ni de l'entorn, ni de la societat ni del món on viu i, per tant, com sempre, els continguts apresos i les competències assolides dins l'aula no són només abstractes.

Però en els darrers mesos, i arran de la complexa situació política derivada de la relació entre l'Estat espanyol i Catalunya, aquests continguts estan en el punt de mira, sobretot de la judicatura, de determinats partits polítics i certs mitjans comunicació.

Aquests atacs no són nous. Des de fa algunes dècades s'ha anat qüestionant el sistema d'immersió lingüística, el qual, gràcies al fet de no separar l'alumnat segons l'idioma familiar, cohesiona la societat. Aquest sistema ha permès uns magnífics resultats, ha esdevingut un model de referència internacional i compta amb el consens de la comunitat educativa del nostre país.

Però el que sí que representa una novetat és la intensitat de les denúncies a docents davant els jutjats i la fiscalia o les queixes en el mateix centre que qüestionen que aquests continguts (com ara els fets ocorreguts al voltant de l'1 d'octubre) es treballin a l'aula. Aquestes agressions han estat atacades per certs entorns polítics com a estratègia per desestabilitzar l'escola i la cohesió interna del país.

Però aquest clima de cacera de bruixes no queda aquí. USTEC-STE ha constatat que, amb el rebombori mediàtic generat, alguns i algunes professionals han entrat en una perillosa dinàmica d'autocensura per no generar cap tipus de problema. I encara més, no només han evitat de treballar aquests fets concrets, sinó altres continguts relacionats amb la història, els valors i la cultura catalans o fins i tot essencials per fer avançar la mateixa democràcia, com ara les protestes, vagues, manifestacions, la desobediència civil, la insubmissió, etc.

Aquesta autocensura, atada per la por, és un mitjà que té el poder per aconseguir el seu objectiu: conservar qualsevol mena de situacions i privilegis que poden ser del tot injustos. Davant d'una problemàtica, si no podem observar-la, ni parlar-ne ni contrastar la nostra visió amb les d'altri, no podrem enriquir la nostra opinió per tal que aquest procés dialèctic ens ajudi a prendre futures decisions més encertades i consensuades i a actuar segons la nostra enriquida consciència. Sense aquest procés no podrem avançar tant individualment com col·lectiva. I hauran guanyat.

Aquesta situació és encara més important en edats en què l'alumnat està formant-se la seva consciència i el seu esperit crític. USTEC-STE entén que s'ha d'educar l'alumnat perquè en el futur decideixin construir una societat millor.

L'essència de la democràcia és, i hauria de ser, el principi següent: la ciutadania és qui forma la societat i, per tant, el dret a decidir-ho tot és el mitjà per avançar cap a una societat més justa, cohesionada i menys discriminatòria

en un món sempre canviant. Però per aconseguir-ho s'ha d'educar la societat en aquests valors.

Aquesta visió està als antípodes dels plantejaments neoliberals segons els quals la institució escolar ha d'educar autòmats acrítics que només serveixin per ser mà d'obra dòcil i no es plantegin en quins aspectes es pot millorar la societat. En aquesta línia treballen les diferents lleis educatives que emanen dels diferents poders públics, especialment la LOMCE i la LEC, que intenten eliminar el funcionament democràtic dels centres educatius, sense el qual es fa molt més difícil l'ensenyament de les pràctiques democràtiques. Però fins i tot aquestes lleis no han pogut esborrar aquest esperit crític que històricament ha impregnat l'educació del nostre país.

USTEC·STEs considera que cal rebel·lar-se contra el clima d'autocensura que de mica en mica s'està instaurant als centres educatius. Per això, com sempre hem fet, partint de la pluralitat dels diferents punts de vista presents a l'aula, hem de continuar parlant, debatent i consensuant posicionaments respectuosos en relació amb les situacions que passen en la nostra societat. I com sempre ho hem de fer amb aquestes premisses inqüestionables: no-violència, democràcia i respecte.

Aquesta *Eina* és un instrument per perdre aquesta por, per no mossegar-nos ni fer mossegar la llengua a l'alumnat. Hi recollim alguns apartats de lleis publicades al BOE o al DOGC que desenvolupen el currículum de les diferents etapes de l'educació obligatòria (primària i ESO). Aquestes normes fan referència als objectius, els continguts i les competències de cada etapa, de cada àmbit/màteria o transversals o, evidentment, de l'acció tutorial, que, recordem-ho, implica tot l'equip docent. La llibertat d'expressió i de càtedra, reconegudes per la Constitució espanyola, ens permeten desenvolupar aquest currículum dins l'aula.

A més, els objectius, els continguts i, fins i tot, les competències (que alguns malentenen com a buidatge de continguts) del currículum tant de les lleis estatals com catalanes ens permeten, ens obliguen, a tractar aquests temes. Amb total llibertat.

Aquestes lleis ens protegeixen per poder tractar amb total llibertat els fets històrics de 1714, com i per què Rosa Parks no va voler seure als seients destinats per a negres o per què la porta de l'escola estava destrossada el dia 2 d'octubre. Forma part de la nostra feina.

Lleis i normatives estatals

Constitució espanyola: BOE núm. 311 de 29 de Desembre de 1978

Artículo 20

1. Se reconocen y protegen los derechos:
- c) A la libertad de cátedra.

Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (LOE) amb la inclusió de la LOMCE Real Decreto-ley 5/2016, de 9 de diciembre.

Artículo 1. Principios

El sistema educativo español, configurado de acuerdo con los valores de la Constitución y asentado en el respeto a los derechos y libertades reconocidos en ella, se inspira en los siguientes principios:

- c) La transmisión y puesta en práctica de valores que favorezcan la libertad personal, la responsabilidad, la ciudadanía democrática, la solidaridad, la tolerancia, la igualdad, el respeto y la justicia, así como que ayuden a superar cualquier tipo de discriminación.
- e) La flexibilidad para adecuar la educación a la diversidad de aptitudes, intereses, expectativas y necesidades del alumnado, así como a los cambios que experimentan el alumnado y la sociedad.
- f) La orientación educativa y profesional de los estudiantes, como medio necesario para el logro de una formación personalizada, que propicie una educación integral en conocimientos, destrezas y valores.
- i) La autonomía para establecer y adecuar las

actuaciones organizativas y curriculares en el marco de las competencias y responsabilidades que corresponden al Estado, a las Comunidades Autónomas, a las corporaciones locales y a los centros educativos.

k) La educación para la prevención de conflictos y la resolución pacífica de los mismos, así como para la no violencia en todos los ámbitos de la vida personal, familiar y social, y en especial en el del acoso escolar.

Artículo 2. Fines

1. El sistema educativo español se orientará a la consecución de los siguientes fines:

- b) La educación en el respeto de los derechos y libertades fundamentales, en la igualdad de derechos y oportunidades entre hombres y mujeres y en la igualdad de trato y no discriminación de las personas con discapacidad.
- c) La educación en el ejercicio de la tolerancia y de la libertad dentro de los principios democráticos de convivencia, así como en la prevención de conflictos y la resolución pacífica de los mismos.
- e) La formación para la paz, el respeto a los derechos humanos, la vida en común, la cohesión social, la cooperación y solidaridad entre los pueblos así como la adquisición de valores que propicien el respeto hacia los seres vivos y el medio ambiente, en particular al valor de los espacios forestales y el desarrollo sostenible.
- g) La formación en el respeto y reconocimiento de la pluralidad lingüística y cultural de España y de la interculturalidad como un elemento enriquecedor de la sociedad.

Educació primària

Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària.

Preàmbul

La formació de ciutadans competents, lliures, crítics, autònoms, solidaris i responsables és consubstancial al progrés en l'escolarització i a l'èxit escolar. L'educació en el compromís individual i col·lectiu amb l'entorn social, cultural i natural afavoreix l'arrelament a la comunitat i contribueix a la construcció d'estils de vida més lliures,

justos i saludables. Aquests principis constitueixen el marc conceptual del present Decret.

L'educació primària ha de preparar els alumnes per donar respostes innovadores en una societat canviant i en evolució constant.

La recerca i l'aprofitament eficient dels recursos que ofereix l'entorn més proper, així com l'establiment de sinergies positives entre l'escola i aquest entorn, han de facilitar els aprenentatges proposats en el currículum. [...] «Els mestres i els equips docents han d'emprar estra-

tègies per conèixer el ritme d'aprenentatge dels alumnes amb l'objectiu d'adaptar-se, progressivament i de forma immediata a les necessitats que aquests tenen.»

Article 3. Objectius

- a) Conèixer, valorar i aplicar els valors i les normes de convivència per ser un ciutadà lliure capaç de prendre compromisos individuals i col·lectius, respectar els drets humans i acceptar el pluralisme propi d'una societat democràtica.
- c) Adquirir habilitats per mantenir i millorar el clima de convivència i per prevenir i gestionar de forma positiva els conflictes, tant en l'àmbit familiar com en l'àmbit escolar i social.
- d) Respectar el dret a la diferència de les persones i debatre críticament les diferències culturals i religioses des d'una perspectiva intercultural.
- e) Adquirir autonomia personal i elaborar una imatge positiva i equilibrada d'un mateix per afavorir la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitats; defensar l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida personal i social, sense cap tipus de discriminació per raó de naixement, raça, sexe, opinió

o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

- j) Conèixer, valorar i estimar l'entorn natural, social i cultural més proper, reforçant així el sentiment de pertinença i arrelament al país i la capacitat d'extrapolar aquests coneixements a altres entorns i al món en general; comprendre, a partir de l'observació de fets i fenòmens senzills, els principals mecanismes que regeixen aquest entorn per tal de ser capaç de prendre compromisos responsables per mantenir-lo o introduir elements de millora.
- m) Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en la manera de relacionar-se amb els altres, i aquelles que fomentin la igualtat de gènere, així com una actitud contrària a la violència i als prejudicis de qualsevol mena.
- p) Aplicar, en contextos diversos, els diferents coneixements adquirits i els recursos propis, a fi de resoldre de manera creativa problemes, situacions personals i necessitats de la vida quotidiana.

Article 4. Règim lingüístic

- 2. Els centres estableixen en el projecte lingüístic, que s'ha de concretar a partir de la realitat sociolin-

güística de l'entorn, els criteris per a l'ensenyament i aprenentatge de les llengües i per al seu tractament i ús, els criteris per a la implementació d'estratègies orientades a l'adquisició de la competència plurilingüe dels alumnes, les mesures per fomentar l'estudi de llengües no curriculars i d'altres cultures presents en la comunitat educativa i els criteris per a l'acollida personalitzada de l'alumnat nouvingut.

3. En acabar l'ensenyament obligatori, el sistema educatiu a Catalunya ha de garantir que tots els alumnes, independentment del seu origen lingüístic familiar, tinguin un ple domini de les dues llengües oficials i el coneixement de, com a mínim, una llengua estrangera amb l'objectiu que assolixin les competències bàsiques que s'estableixen en el Marc europeu comú de referència per a les llengües. Els centres podran oferir opcionalment, la introducció d'una segona llengua estrangera.

Article 12. Acció tutorial

1. L'acció tutorial té per finalitat contribuir, en col·laboració amb les famílies, al desenvolupament personal i social dels alumnes en els aspectes intel·lectual, emocional, ètic i moral, d'acord amb la seva edat, i en comporta el seguiment individual i col·lectiu per part de tots els mestres.

b) Vetllar pels processos educatius de l'alumnat, garantint el seguiment individual i col·lectiu i la detecció i atenció de les seves necessitats educatives en el moment que es produeixen.

Les competències bàsiques

Les competències bàsiques que s'han d'adquirir en finalitzar l'educació obligatòria són les següents:

1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

És la capacitat d'expressar, interpretar i comunicar conceptes, pensaments, fets i opinions, oralment i per escrit, fent servir diferents suports i formats (escrit, audiovisual, gràfic...) atenent la diversitat de llengües, per interactuar lingüísticament de manera adequada i creativa en diferents contextos socials i culturals.

4. Competència artística i cultural

És el coneixement, la comprensió i la valoració crítica de diferents manifestacions culturals i artístiques, tradicionals o no, que s'utilitzen com a font d'enriquiment i gaudi. [...]

5. Competència digital

És l'adquisició d'habilitats imprescindibles per interactuar amb normalitat en la societat digital en què es viu. [...]

6. Competència social i ciutadana

És la capacitat per comprendre la realitat social en què es viu, afrontar la convivència i els conflictes emprant el judici ètic que es basa en els valors i pràctiques democràtiques i exercir la ciutadania, actuant amb criteri propi i sentit crític, contribuint a la construcció de la pau i la democràcia i mantenint una actitud constructiva, solidària i responsable davant el compliment dels drets i obligacions cívics.

Àmbit lingüístic

Competència 1. Comprendre textos orals de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i escolars.

Competència 3. Interactuar oralment d'acord amb la situació comunicativa utilitzant estratègies conversacionals.

Competència 7. Aplicar estratègies de cerca i gestió de la informació per adquirir coneixement propi.

Competència 13. Ser conscient de la pertinença a la comunitat lingüística i cultural catalana, i mostrar interès per l'ús de la llengua catalana.

Competència 14. Conèixer i valorar la diversitat lingüística i cultural de Catalunya, l'Estat espanyol, d'Europa i del món.

Continguts clau:

- Estratègies de participació activa i col·laborativa.
- Normes que regeixen la interacció oral: torn de paraula...
- Gestió i tractament de la informació.
- Dades bàsiques sobre la comunitat lingüística catalana i sobre les variants de la llengua.
- Recursos per analitzar la situació de les llengües en la nostra societat.
- Usos no discriminatoris del llenguatge.
- Dades bàsiques sobre la diversitat sociolingüística.
- Prejudicis lingüístics.
- Llengües romàniques diverses.
- Dades bàsiques sobre les llengües familiars.

Àmbit de coneixement del medi

Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.

Competència 5. Valorar problemes socials rellevants interpretant-ne les causes i les conseqüències per plantejar propostes de futur.

Competència 12. Participar en la vida col·lectiva a partir de valors democràtics, per millorar la convivència i per afavorir un entorn més just i solidari.

Competència 13. Valorar el sistema democràtic partint del coneixement dels sistemes polítics per esdevenir futurs ciutadans crítics.

Continguts clau:

- Problemes socials rellevants.
- Canvi i continuïtat.
- Globalització, diferenciació i alteritat.
- Organització social.
- Comunicació i globalització.
- Organització política.
- Principis i valors democràtics

Àmbit d'educació en valors

Competència 3. Qüestionar-se i usar l'argumentació per superar prejudicis i consolidar el pensament propi.

Competència 4. Mostrar actituds de respecte actiu envers les persones, les seves idees, opcions, creences i les cultures que les conformen.

Competència 5. Aplicar el diàleg com a eina d'entesa i participació en les relacions entre les persones.

Competència 7. Analitzar l'entorn amb criteris ètics per cercar solucions alternatives als problemes.

Competència 8. Mostrar actituds de servei i de compromís social, especialment davant de les situacions d'injustícia.

Continguts clau:

- Gestió de normes i límits.
- Sensibilitat, respecte i tolerància envers els altres i la seva diversitat.
- Actitud crítica en l'observació i la interpretació de la realitat.
- Habilitats socials.
- Estratègies de mediació i gestió positiva de conflictes.
- Sensibilitat, respecte i tolerància envers els altres i la seva diversitat.
- Drets i deures dels infants i dels adults.
- Participació en el funcionament de l'aula i de l'escola i en activitats de l'entorn més proper.
- Hàbits cívics i convivència en els diferents àmbits.
- Causes que provoquen situacions de marginació, discriminació i injustícia social en l'entorn local i en el món.

- Funcionament democràtic; béns comuns i serveis públics.
- Valoració de les informacions dels mitjans de comunicació i les xarxes socials.

Àmbit digital

Competència 4. Cercar, contrastar i seleccionar informació digital tot considerant diverses fonts i entorns digitals.

Competència 5. Construir nou coneixement personal mitjançant estratègies de tractament de la informació amb el suport d'aplicacions digitals.

Educació secundària obligatòria

Currículum educació secundària obligatòria Decret 187/2015 DOGC núm. 6945 – 28.8.2015

Article 3: Objectius

L'educació secundària obligatòria ha de contribuir al desenvolupament de les habilitats i les competències que permetin als alumnes:

- a) Assumir amb responsabilitat els seus deures i exercir els seus drets respecte als altres, entendre el valor del diàleg, de la cooperació, de la solidaritat, del respecte als drets humans com a valors bàsics per a una ciutadania democràtica.
- d) Enfortir les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i amb la relació amb els altres, i rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre els conflictes pacíficament.
- f) Conèixer, valorar i respectar els valors bàsics i la manera de viure de la pròpia cultura i d'altres cultures en un marc de valors compartits, fomentant l'educació intercultural, la participació en el teixit associatiu del país, i respectar-ne el patrimoni artístic i cultural.
- g) Identificar com a pròpies les característiques històriques, culturals, geogràfiques i socials de la societat catalana, i progressar en el sentiment de pertinença al país.
- j) Desenvolupar habilitats per a l'anàlisi crítica de la informació, en diferents suports, mitjançant instruments digitals i d'altres, per transformar la informació en coneixement propi, i comunicar-lo a través de diferents canals i formats.

Article 19: Acció tutorial

3. Es porta a terme individualment, amb un acompanyament personalitzat, i en grup, amb l'aplicació de propostes pedagògiques que contribueixen a la cohesió social dels alumnes a través de la tutoria del grup.

Àmbit lingüístic (llengües catalana i castellana)

Continguts clau:

1. Comprensió literal, interpretativa i valorativa. Idees principals i secundàries.
15. Lectura i escriptura sovintejades sobre temes diversos i en contextos diferents.
16. Formes de cortesia i respecte en les interaccions orals.
17. Varietats lingüístiques socials i geogràfiques.
18. Llengües d'Espanya, d'Europa i del món.

Competències

Competència 1. Obtenir informació, interpretar i valorar el contingut de textos escrits de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics per comprendre'ls.

Aquesta competència implica saber emprar tres processos fonamentals:

- La lectura literal o d'obtenció d'informació directa del text.
- La lectura interpretativa o inferencial, que requereix saber desenvolupar una comprensió global del text, integrar i deduir-ne la informació no explícita.
- La lectura reflexiva o valorativa, que implica posar en funcionament els coneixements externs del text i previs del lector, requereix saber desenvolupar una comprensió global del text, integrar i deduir-ne la informació no explícita.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 1.1 Obtenir informació literal i interpretar el propòsit principal dels textos escrits.

Nivell 2: 1.2 Interpretar informació explícita i implícita, i valorar el propòsit dels textos escrits.

Nivell 3: 1.3. Valorar de manera raonada i crítica els

continguts i el propòsit dels textos escrits tot posant en funcionament coneixements externs del text i previs.

Competència 7. Obtenir informació, interpretar i valorar textos orals de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics, incloent-hi els elements prosòdics i no verbals.

La competència en la comprensió oral implica l'assoliment dels següents aspectes de contingut:

- Obtenir la informació explícita i rellevant.
 - Interpretar aquesta informació i inferir-ne el sentit global.
 - Valorar-la de manera crítica i raonada.
- Els textos orals, monologats o dialogats, poden ser:
- De la vida quotidiana (relacions familiars, socials, administratives, comercials...).
 - Dels mitjans de comunicació (notícia, reportatge, entrevista...).
 - De l'àmbit acadèmic (matèries del currículum...).

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 7.1 Obtenir informació literal i interpretar el propòsit principal dels textos orals.

Nivell 2: 7.2 Interpretar informació explícita i implícita, i valorar el propòsit dels textos orals.

Nivell 3: 7.3 Valorar de manera crítica i raonada els continguts i el propòsit dels textos orals.

Competència 9. Emprar estratègies d'interacció oral d'acord amb la situació comunicativa per iniciar, mantenir i acabar el discurs.

La competència en interacció oral requereix desenvolupar estratègies que, a mesura que es van adquirint, esdevenen hàbits. Algunes d'elles són:

- Saludar i prendre la paraula.
- Triar temes de conversa d'interès mutu.
- Cenyir-se al tema.
- Cooperar amb l'interlocutor per fer fluir la conversa.
- Demanar i oferir aclariments i ajuda en cas de malentès o ambigüitat.
- Tancar la conversa i acomiadar-se.

Cal parar atenció als diversos gèneres orals que participen de la interacció, tan formals com informals: l'entrevista, l'assemblea, els treballs grupals a l'escola (dialogar per aprendre)...

Ser competent en l'ús d'estratègies d'interacció implica:

- Adequar-se a la situació i a la intenció comunicativa.
- Utilitzar fórmules de respecte i de cortesia.
- Usar el to de veu i el registre pertinents.
- Fer servir circumloquis, expressions d'humor i afecte.
- Usar la comunicació no verbal.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 9.1 Iniciar, mantenir i acabar el discurs; saber escoltar i respectar el torn de paraula i les convencions establertes d'acord amb la situació comunicativa.

Nivell 2: 9.2 Iniciar, mantenir i acabar el discurs; saber escoltar i respectar el torn de paraula i les convencions establertes d'acord amb la situació comunicativa, i cooperar amb l'interlocutor per tal de facilitar el diàleg.

Nivell 3: 9.3 Iniciar, mantenir i acabar el discurs; saber escoltar i respectar el torn de paraula i les convencions establertes d'acord amb la situació comunicativa, cooperar amb l'interlocutor per tal de facilitar el diàleg, i oferir i demanar aclariments.

Competència 11. Expressar, oralment o per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.

Aquesta competència se centra en la capacitat de reflexionar sobre les obres literàries. Això comporta:

[...] Relacionar els textos amb les vivències dels alumnes. [...]

D'aquesta manera, es potencia la capacitat d'elaborar un discurs crític argumentat a l'hora de comentar els textos literaris.

Actitud 2. Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta.

L'actitud davant de les interaccions orals depèn de característiques personals però també de la pràctica que s'hagi desenvolupat a l'aula. S'han de facilitar les condicions per tal que el treball cooperatiu sigui eficient.

Les interaccions orals desenvolupen:

- La construcció del coneixement.
- La millor defensa dels propis drets i de la pròpia opinió.
- L'assertivitat.
- L'escolta activa.
- El respecte envers l'opinió dels altres.

També facilita la resolució de conflictes en tant que relativitza el propi punt de vista.

Actitud 3. Manifestar una actitud de respecte i valoració positiva de la diversitat lingüística de l'entorn pròxim i d'arreu.

La competència plurilingüe i intercultural s'adquireix quan es desenvolupa la capacitat de manifestar el coneixement i utilitzar l'experiència lingüística per aconseguir una comunicació eficaç amb un interlocutor determinat i se saben valorar les implicacions culturals i lingüístiques que aporten els parlants d'altres llengües. L'aprenentatge de les llengües catalana i castellana és la base per a l'adquisició d'altres llengües, en un context plurilingüe i intercultural. Aquest fet facilitarà el tractament integrat de llengües com a objectiu dels centres escolars.

Una actitud positiva envers la diversitat lingüística i cultural implica:

- Conèixer i respectar les varietats socials i geogràfiques de les llengües catalana i castellana, i els factors històrics que n'han determinat l'evolució.
- Ser conscient de la pertinença a una comunitat lingüística, social i cultural en tant que en defineixen la identitat personal i col·lectiva.
- Mantenir una actitud positiva d'interès i confiança davant de la diversitat de llengües i cultures de l'entorn proper i d'arreu.

Àmbit social (ciències socials: geografia i història) [matèria comuna]**Continguts clau:**

6. Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.
8. Elements de canvi i continuïtat entre etapes històriques. Arrels històriques de la contemporaneïtat.
9. El passat i el present de Catalunya en el context d'Espanya i d'Europa.
14. Defensa, protecció i difusió del patrimoni historicoartístic i cultural.
15. Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats.
17. Cerca, anàlisi i contrast d'informacions diverses.
21. Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.
26. Funcionament del sistema democràtic.
27. Drets humans.
28. Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació.
29. Focus de conflicte en el món actual.
30. Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

Competència 1. Analitzar els canvis i les continuïtats dels fets o fenòmens històrics per comprendre'n la causalitat històrica.

Aquesta competència es proposa que els alumnes comprenguin l'evolució de la humanitat com un procés que no ha estat lineal. És important que els alumnes descobrixin, en aquesta evolució, els moments clau que han significat un canvi en les formes de vida i expliquin les raons que els han provocat, així com les conseqüències que han tingut per a la vida de les persones en les diferents etapes històriques. D'aquesta manera desenvoluparan un pensament històric que els permetrà explicar que l'evolució històrica no és el resultat de forces inevitables i desconegudes.

Per desenvolupar aquesta competència els estudiants han de tenir un coneixement bàsic dels fets històrics (polítics, socials, econòmics i culturals), la seva cronologia i periodificació, la seva interpretació i la relació entre fets i època històrica, tot tenint en compte els elements de continuïtat i canvi. Aquests coneixements han de poder explicar de manera contextualitzada les etapes i els fets històrics més rellevants.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 1.1 Analitzar l'evolució d'un fet o fenomen i situar-lo cronològicament, per comprendre'n les causes i les conseqüències.

Nivell 2: 1.2 Analitzar l'evolució d'un fet o fenomen al llarg del temps, contextualitzar-lo en l'àmbit polític, social, econòmic i cultural, per entendre'n la multiplicitat de causes i conseqüències.

Nivell 3: 1.3 Interpretar els canvis i les continuïtats dels fets i fenòmens històrics, contextualitzar-los, establir relacions de simultaneïtat entre diferents territoris, per comprendre'n la multicausalitat històrica.

Competència 3. Interpretar que el present és producte del passat, per comprendre que el futur és fruit de les decisions i accions actuals.

Tot fet històric actual té les seves arrels en un passat recent i llunyà que condiciona el present i el futur a curt i llarg termini. Aquesta competència permet a l'alumnat ubicar-se en el present, i llegir-lo i interpretar-lo tenint en compte els antecedents més immediats.

Els alumnes hauran d'establir relacions entre el present, el passat i el futur, en la mesura que el passat facilita la comprensió del present, així com per entendre que el futur serà conseqüència de les decisions en el present. És fonamental que els alumnes comprenguin que el futur no està predeterminat ni decidit, i que la realitat present es pot canviar.

En el desenvolupament d'aquesta competència pren importància l'estudi de la història contemporània, ja

que per comprendre les arrels dels fets, fenòmens i problemes socials de l'actualitat cal remuntar-se a la fi de l'Antic Règim. Aquesta idea és especialment rellevant per a la formació de la ciutadania, atès que tots els nois i noies que acaben l'educació secundària obligatòria molt aviat podran exercir el seu dret a vot, i han de fer-ho de forma conscient, crítica i responsable.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 3.1 Explicar un àmbit de l'actualitat (polític, econòmic, social...) a partir de l'anàlisi històrica, per projectar què podria passar en el futur.

Nivell 2: 3.2 Interpretar el context actual a partir de l'anàlisi històrica, per fer propostes de futur raonades.

Nivell 3: 3.3 Interpretar la historicitat del present i analitzar les decisions que es prenen ara, per actuar sobre el futur.

Competència 4. Identificar i valorar la identitat individual i col·lectiva per comprendre la seva intervenció en la construcció de subjectes històrics.

Aquesta competència fa referència al fet que els individus són protagonistes del temps històric en tant que membres d'un col·lectiu i d'una societat que els dóna identitat. Es pretén posar èmfasi en els aspectes col·lectius que configuren la identitat individual i

col·lectiva, ja que són les col·lectivitats més que no pas les individualitats les que esdevenen els autèntics protagonistes del canvi històric. Tanmateix, cal tenir ben present l'aportació de les grans personalitats al llarg de la història.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 4.1 Situar històricament els trets que identifiquen els individus i les societats, i descriure'ls.

Nivell 2: 4.2 Analitzar els rols dels individus i els grups socials en els canvis històrics.

Nivell 3: 4.3 Justificar les interaccions entre l'individu i la societat en el temps històric.

Competència 7. Analitzar diferents models d'organització política, econòmica i territorial, i les desigualtats que generen, per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació.

Aquesta competència pretén que els alumnes prenguin consciència que són ciutadans d'un món global i que les seves actuacions estan condicionades per les decisions que es prenen a nivell polític i econòmic tant a escala local com global.

Per assolir-la han de disposar de coneixements bàsics i rellevants sobre el model d'organització política i

econòmica del nostre país, dels països de la nostra esfera (Unió Europea) i d'altres models de països i organitzacions internacionals. Mitjançant aquest coneixement i els procediments d'anàlisi geogràfica podran descobrir les desigualtats socials i econòmiques existents a diferents escales i explicar les seves causes i conseqüències, i en certa mesura proposar alternatives de solució.

L'organització social es manifesta en diversos nivells de l'organització territorial, que són àmbits d'exercici del govern del territori i d'administració de serveis als ciutadans.

El desenvolupament d'aquesta competència ha de permetre als alumnes desenvolupar un pensament crític i creatiu que identifiqui a qui beneficia i a qui perjudica una determinada decisió, i que promogui una participació activa en la vida política i una actitud de compromís per pal·liar aquestes desigualtats en les situacions més quotidianes, i així defensar el dret de totes les persones a unes condicions de vida dignes, fent menció a les desigualtats entre dones i homes.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 7.1 Explicar com incideixen les polítiques de les diverses administracions territorials en la vida quotidiana de la ciutadania, per poder exercir els drets, assumir les responsabilitats i fer propostes.

Nivell 2: 7.2 Explicar els diferents models d'organització política, econòmica i territorial i les desigualtats socioeconòmiques que es generen, per fer propostes d'actuació local de manera raonada.

Nivell 3: 7.3 Analitzar alguns dels principals problemes geoeconòmics i els agents que hi intervenen a escala mundial, i valorar com afecten la nostra vida quotidiana, per plantejar propostes alternatives.

Competència 10. Valorar les expressions culturals pròpies, per afavorir la construcció de la identitat personal dins d'un món global i divers.

Aquesta competència es proposa fomentar una actitud d'estima de la creativitat implícita en l'expressió d'idees, experiències o sentiments a través de diferents mitjans, llenguatges i recursos, com la música, la literatura, el cinema, les arts plàstiques i escèniques, o de les diferents formes que adquireix la cultura popular. També significa valorar les manifestacions culturals de la identitat catalana en el marc d'un món global i interrelacionat.

Demana també valorar i afavorir el diàleg intercultural entre les comunitats i la defensa de la llibertat d'expressió

en un marc de respecte i empatia per les persones i les seves identitats. Suposa tenir una actitud oberta, respectuosa i crítica envers la diversitat d'expressions culturals i artístiques, tant de l'entorn més proper com del més llunyà, tant espacialment com temporalment, tant en el terreny personal com col·lectiu.

L'anàlisi de les expressions culturals permet reconèixer els elements que configuren les identitats individuals i col·lectives, com han canviat i evolucionat al llarg del temps, quines aportacions s'han fet, i quines influències i intercanvis s'han produït. La seva valoració crítica pot afavorir la convivència i la cohesió social entre les comunitats, ja que la globalització i l'intens intercanvi d'informació i de persones permet apropar i vincular els processos de construcció identitaris.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 10.1 Comparar algunes expressions culturals pròpies amb les d'altres cultures, per fomentar el respecte a la diversitat i construir una identitat personal i col·lectiva.

Nivell 2: 10.2 Contextualitzar expressions culturals d'aquí i d'arreu del món i identificar-ne els valors inherents, per compartir aquells que afavoreixen la diversitat i la construcció de la identitat pròpia en un món global.

Nivell 3: 10.3 Valorar expressions culturals d'aquí i d'arreu del món i analitzar críticament la seva influència en un món global, per decidir amb criteri quines volem adoptar i conservar.

Competència 11. Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític.

Els ciutadans i les ciutadanes del segle XXI han de ser capaços de donar resposta als problemes d'una societat complexa, i per això, en la seva formació, és imprescindible contribuir a la construcció d'un pensament crític que permeti, a partir dels coneixements adquirits i de la informació procedent de diferents fonts, analitzar de manera sistemàtica, crítica i reflexiva els fets i fenòmens socials i formar-se, així, opinions pròpies i fonamentades i esdevenir ciutadans responsables i compromesos, tant a nivell individual com col·lectiu.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 11.1 Identificar les característiques de les principals formes d'organització social i econòmica per for-

mar-se una opinió i construir un pensament crític.

Nivell 2: 11.2 Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans, i formar-se una opinió pròpia.

Nivell 3: 11.3 Contrastar i valorar informacions diferents analitzant causes i conseqüències de fets i fenòmens socials i proposar solucions alternatives a problemes concrets.

Competència 12. Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica.

L'exercici de la ciutadania implica disposar d'habilitats per viure i conviure en societat exercint de manera autònoma els drets i deures propis d'una societat democràtica i la seva defensa per ajudar a generar valors com la cooperació, la solidaritat, el compromís i la participació. Així, s'afavoreixen les iniciatives de planificació, presa de decisions, organització i assumpció de responsabilitats, assumint de manera progressiva i reflexiva l'exercici de la llibertat, dels seus drets i els seus deures individuals i col·lectius en un clima de respecte cap a les altres persones.

L'impuls de la participació i la implicació dels joves en allò col·lectiu i/o comunitari, i la generació i el desenvolupament de propostes i dinàmiques adreçades al pro-

grés de la societat contribuïran al foment d'una ciutadania activa i compromesa.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 12.1 Participar activament en activitats col·lectives de l'àmbit escolar i de l'entorn proper mitjançant projectes de servei comunitari, tot exercint els drets i deures propis de les normes bàsiques de la convivència democràtica.

Nivell 2: 12.2 Participar activament en l'organització d'activitats col·lectives de l'àmbit escolar i de l'entorn proper tot exercint els drets i deures propis de les normes bàsiques de la convivència democràtica.

Nivell 3: 12.3 Participar activament i de forma cooperativa en l'elaboració de projectes per donar resposta a situacions i necessitats de l'àmbit comunitari, tot exercint els drets i els deures que regeixen una societat democràtica.

Competència 13. Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones.

L'adquisició de la consciència ciutadana valora la conquesta dels Drets Humans i rebutja les situacions d'injustícia. Per això cal promoure l'adquisició del compromís de construir una societat més justa basada en el respecte als drets humans de totes les persones,

i que han de ser garantits per tots els governs atesa la seva universalitat, i en la igualtat d'oportunitats, especialment entre homes i dones, distingint entre actituds democràtiques i no democràtiques. Per a l'exercici actiu de la ciutadania és fonamental promoure el desenvolupament d'aquelles habilitats socials que permetran reconèixer els valors comuns i expressar les necessitats, individuals i col·lectives, per gestionar els conflictes amb actitud constructiva i prendre decisions a partir de la reflexió crítica i el diàleg en el marc dels valors de la cultura de la pau.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 13.1 Denunciar situacions de discriminació i agressió per ajudar a identificar-ne les causes i les conseqüències i iniciar processos de solució.

Nivell 2: 13.2 Proposar mesures de resolució de conflictes per garantir un clima de llibertat, igualtat i respecte a les persones.

Nivell 3: 13.3 Participar en la prevenció i mediació de conflictes per trobar solucions o alternatives que garanteixin la llibertat, la igualtat i el respecte de totes les persones.

Àmbit de cultura i valors

Continguts clau:

3. El concepte de llibertat i els seus límits.
4. Les lleis i les seves implicacions ètiques i socials.
6. El fonament de la llibertat i l'autonomia en les diverses teories ètiques.
7. La Declaració Universal dels Drets Humans de 1948.
8. Algunes disposicions legals i institucions per a la defensa dels drets humans i de les llibertats.
9. Situacions i contextos de conculcació dels drets humans i les llibertats.
10. Els drets humans com a deures morals.
11. Història i fonamentació dels drets humans. Les generacions de drets. Els drets de les generacions futures.
16. Els criteris morals i la seva fonamentació: cura, justícia, compassió, reciprocitat, imparcialitat...
18. La millora i la innovació com a estímul de l'avenç col·lectiu.
22. La pluralitat cultural, política, religiosa i altres.
23. Diversitat d'identitats. Les diferències i els seus contextos.
24. Valors universals i valors compartits. La convivència.
25. Àmbits d'actuació de poder i violència. Activitats de tolerància, solidaritat, compromís i les seves manifestacions externes.
28. Els valors del diàleg: comprensió, exclusió de vio-

lència, cooperació, participació, sinceritat, escolta, igualtat de les veus, assertivitat, respecte, racionalitat...

29. El conflicte. Anàlisi de conflictes. El tractament dels conflictes interpersonals com a actor, com a espectador, com a afectat. Estratègies: conversa, negociació, mediació...

30. La cultura de la pau. Violència directa i violència estructural. Tipus de pau. Models i exemples de la cultura de la pau...

38. L'exercici de la política i les seves repercussions ètiques.

43. Valors i actituds a partir d'un sistema democràtic: solidaritat, bé comú, compromís, diàleg.

Cultura i valors ètics (matèria comuna)

Competència 2. Assumir actituds ètiques derivades de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Promoure actituds ètiques i de relació que afavoreixen la convivència i el progrés de la societat inspirat en els valors universals, atenent al respecte a la igualtat de gènere i la no-discriminació.

Competència 4. Identificar els aspectes ètics de cada situació i donar-hi respostes adients i preferentment innovadores.

Posar-se en situació de superar les limitacions i projectar com es vol el món, amb capacitat imaginativa, originalitat i sostenibilitat. Una capacitat que ens projecta cap al futur i ens permet buscar alternatives i anticipar conseqüències.

Competència 6. Aplicar el diàleg i exercitar totes les habilitats que comporta, especialment per a la solució de conflictes interpersonals i per propiciar la cultura de la pau.

Usar el diàleg com a reconeixement de l'altre, per a l'exercici d'actituds intel·lectuals (d'exploració, de recerca de criteris, de racionalitat, d'acceptació de la pluralitat, de flexibilitat) i afectives (de consideració, de confiança, d'autocontrol).

Competència 7. Comprendre i valorar el nostre món a partir de les arrels culturals que l'han configurat.

Configurar la manera de ser i de comprendre el món a partir del sistema de valors i els grans relats que penetren els àmbits diversos de la cultura: la llengua, la ciència, el dret, la religió, les arts, etc.

Promoure en l'alumne la comprensió i la valoració de les arrels culturals, com a dues capacitats diferenciades i complementàries.

Competència 9. Analitzar críticament l'entorn (natural, científicotecnològic, social, polític, cultural) des de la perspectiva ètica, individualment i de manera col·lectiva.

Formar-se criteris propis per valorar fets i situacions, tant de contextos propers com de més llunyans.

Filosofia (Matèria optativa de 4t)

[...] Les competències específiques de la matèria requereixen el desenvolupament d'un seguit de capacitats relacionades amb l'exercici del pensament, la comprensió, la reflexió i l'argumentació.

Capacitat de conceptualitzar. Desplegar una noció, diferenciar-la d'altres nocions, determinar-ne l'extensió, exemplificar-la, usar-la per comprendre i categoritzar aspectes de la realitat, resoldre confusions, incloure-hi elements diferents provinents de la història del pensament.

Capacitat d'argumentar. Davant d'un tema controvertit, inclou l'adopció d'un punt de vista i la cerca, aportació i ordenació d'arguments pertinents per al seu suport, així com la contrastació lògica o empírica d'aquests arguments. El punt de vista i els arguments s'exposen en una dissertació escrita o oral. En aquest darrer cas la competència inclou habilitats oratòries i l'adopció de recursos retòrics.

Capacitat dialògica. Vinculada amb l'anterior, però necessària per a la participació en debats. Inclou

l'assumpció de la càrrega de la prova, la capacitat d'avançar les objeccions als arguments propis, de cercar el moment oportú per intervenir, de concedir, de modificar o canviar el propi punt de vista o tesi en cas que la força dels arguments propis es debiliti, així com el respecte als torns de paraula i a la persona oponent.

Capacitat de problematitzar. Transformar les pròpies creences en conclusions i, per tant, cercar les premisses sobre les quals se suporten. Desemascarar implícits, descobrir allò suposat en una argumentació. Tenir la capacitat de qüestionar la pregunta i d'interrogar-se sobre el seu sentit. Saber detectar problemes filosòfics en una situació, en una obra artística, etc.

Capacitat d'anàlisi crítica. Detecció d'idees i dels seus lligams, independentment de l'ordre i la forma en què estan exposats. Distingir el que és important del que és accessori, contrastar posicions, examinar visions del món, qüestionar marcs conceptuals. Saber detectar fal·làcies. Seleccionar i avaluar les fonts.

Continguts:

La dimensió social de l'ésser humà

Per què hi ha comunitats polítiques?

- Origen i necessitat de l'Estat.
- La justícia i el dret. Hi ha una justícia universal?
- L'acció política. Formes de participació.
- L'autoritat política i la desobediència civil.

Àmbit digital (transversal)

Continguts clau:

13. Fonts d'informació digital: selecció i valoració.
14. Selecció, catalogació, emmagatzematge i comparació de la informació.
16. Tractament de la informació.
17. Construcció de coneixement: tècniques i instruments.

Competència 4. Cercar, contrastar i seleccionar informació digital adequada per al treball a realitzar, tot considerant diverses fonts i mitjans digitals.

Aquesta competència fa referència a la cerca d'informació digital, especialment a Internet, que es pot trobar en formats diversos: text, documents, àudio, imatges, vídeos, mapes, etc. La cerca s'ha de planificar a partir dels objectius, que determinen la tipologia, les fonts i els mitjans digitals que s'han d'utilitzar.

Es parteix del supòsit que els alumnes ja coneixen els cercadors convencionals i són capaços de fer-hi cerques bàsiques. Per tant, s'incideix en:

- La necessitat de millorar la planificació de la cerca.
- L'ús d'aplicacions i fonts d'informació combinades i interactives.
- El contrast de les informacions i la selecció de les més pertinents.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 4.1 Realitzar cerques bàsiques i seleccionar informació rellevant considerant diverses fonts.

Nivell 2: 4.2 Realitzar cerques avançades, valorar críticament la informació obtinguda per diverses fonts i seleccionar-la de manera adequada.

Nivell 3: 4.3 Realitzar cerques avançades i dinàmiques en diversos contextos, valorar críticament la informació obtinguda per diverses fonts i seleccionar-la de manera adequada.

Competència 5. Construir nou coneixement personal mitjançant estratègies de tractament de la informació amb el suport d'aplicacions digitals.

Aquesta competència fa referència a la comprensió de la informació i al seu processament cognitiu mitjançant l'ús d'instruments i aplicacions digitals. L'objectiu és construir coneixement significatiu a partir dels aprenentatges i de les pròpies idees, i també resoldre problemes reals o versemblants i interpretar situacions de la vida quotidiana.

El desenvolupament de la competència suposa:

- La construcció i aplicació de models o patrons per mitjà de recursos digitals.
- Tasques individuals i tasques col·laboratives.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència:

Nivell 1: 5.1 Organitzar i construir nou coneixement tot utilitzant instruments digitals genèrics.

Nivell 2: 5.2 Organitzar i construir nou coneixement tot utilitzant instruments digitals específics, mitjançant les seves opcions bàsiques.

Nivell 3: 5.3 Organitzar i construir nou coneixement combinant diversos instruments digitals i emprant les opcions bàsiques d'instruments específics.

